
Antibiootikumi kasutamise uuring Eesti elanikkonna seas

Pille Hillep
Riin Pärnamets
Mari-Liis Perend (Norstat Eesti)

11.11.2015

Metoodika

Uuringu valim

Uuringu üldkogumi moodustasid 18-74-aastased Eesti elanikud. Valimi suuruseks oli 1000 inimest, mille maksimaalne valimivea suurus jääb 95-protsendilisel usaldusnivool +/- 3,1% piiridesse (väiksemate alamgruppide vaatlemisel võib viga suurem olla). Üldkogumi kirjelduse moodustamise aluseks ja valimi proportsioonide määramiseks kasutati Statistikaameti andmebaasi. Uuringu valimi jaotus on väljatoodud tabelis 1. Üldkogumi kirjelduse moodustamise aluseks ja valimi proportsioonide määramiseks kasutati Statistikaameti andmebaasi. Uuringu valimi jaotus on väljatoodud tabelis 1.

Tabel 1. Uuringu valim

		N	%
Kokku		1000	100%
Vanus	18-34	313	31%
	35-49	280	28%
	50-64	274	27%
	65-74	133	13%
Sugu	Mees	478	48%
	Naine	522	52%
Rahvus	Eestlane	694	70%
	Mitte-eestlane	298	30%
Elukoht	Tallinnas	320	32%
	Mõnes muus suuremas linnas (Tartu, Narva, Kohtla-Järve, Pärnu)	177	18%
	Väiksemas linnas või alevis	190	19%
	Maa-asulas (külas, alevikus)	313	31%
Haridustase	Alg- või põhiharidus	31	3%
	Kesk-,keskeri- või kutseharidus	529	53%
	Kõrgharidus	440	44%

Uuringu läbiviimise protsess

Andmete kogumiseks kasutati uuringumeetodina veebipaneelküsitlust, mis toimus perioodil 19.-27.10.2015. Intervjuud viidi läbi nii eesti kui ka vene keeles.

Uuringus kasutati 22 000 Eesti elanikust koosnevat Norstat Eesti veebipaneeli, kus inimesed on andnud nõusoleku uuringutes osaleda.

Igale vastajale saadeti unikaalne uuringulink ja uuringut tutvustav e-kiri. Antud meetod on turvaline ja välistab olukorrad, kus ühelt e-posti aadressilt vastab mitu inimest, lisaks võimaldab see vastajat täpsemalt identifitseerida (nt meeldetuletuskirjade saatmisel).

Küsitlemine toimus kuni kolmes etapis, mis algas küsimustiku laiali saatmisega kõigile vastajatele. Respondentidele anti esmalt vastamiseks aega 3 päeva. Vastajatele saadeti e-postiga personaalne link programmeeritud küsimustiku aadressiga veebis. Kui kõigile küsimustele oli vastatud ja vastused kinnitatud, sulgus küsimustik ning teist korda seda kasutada ei saanud. Kui vastajal jäi mingil põhjusel küsimustik pooleli, oli tal võimalus jätkata küsitlusperioodi jooksul küsimustikule vastamist pooleli jäänud kohast.

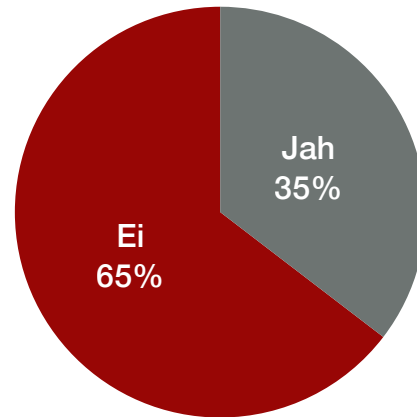
Küsitluse käigus tehti regulaarselt väljavõtteid laekunud vastuste statistikast ning jälgiti seatud eesmärkide (valimi kvootide) täitumist.

Andmetöötlus

Küsitlustulemuste töötlemiseks kasutati andmetöötluspakette *MS Excel* ja *SPSS*. Joonistel ja tabelites toodud andmed on ümardatud arvutiprogrammi poolt ja seetõttu võib ridade või veergude summa moodustada kohati 99% või 101%.

Uuringu tulemused

35% Eesti elanikkonnast on kasutanud ise või andnud oma alaealisele lapsele viimase 12 kuu jooksul antibiootikumi (Joonis 1). Keskmisest veidi enam on antibiootikume kasutanud 18-49-aastased (42%) ning mitte-eestlased (42%) (Tabel 2). Keskmisest vähem on antibiootikume kasutanud üle 65-aastased (17%) elanikud.

Joonis 1. Antibiootikumide kasutamine Eesti elanikkonna seas viimase aasta jooksul (N=1000)

Tabel 2. Antibiootikumi tarvitanute osakaal vanuse, soo, rahvuse ja haridustaseme lõikes (N=1000)

		Jah	Ei
Vanus	18-34	42%	59%
	35-49	42%	58%
	50-64	30%	70%
	65-74	17%	83%
Sugu	Mees	33%	38%
	Naine	67%	62%
Rahvus	Eestlane	33%	67%
	Mitte-eestlane	42%	58%
Haridustase	Alg- või põhiharidus	26%	74%
	Kesk-,keskeri- või kutseharidus	34%	66%
	Kõrgharidus	38%	62%

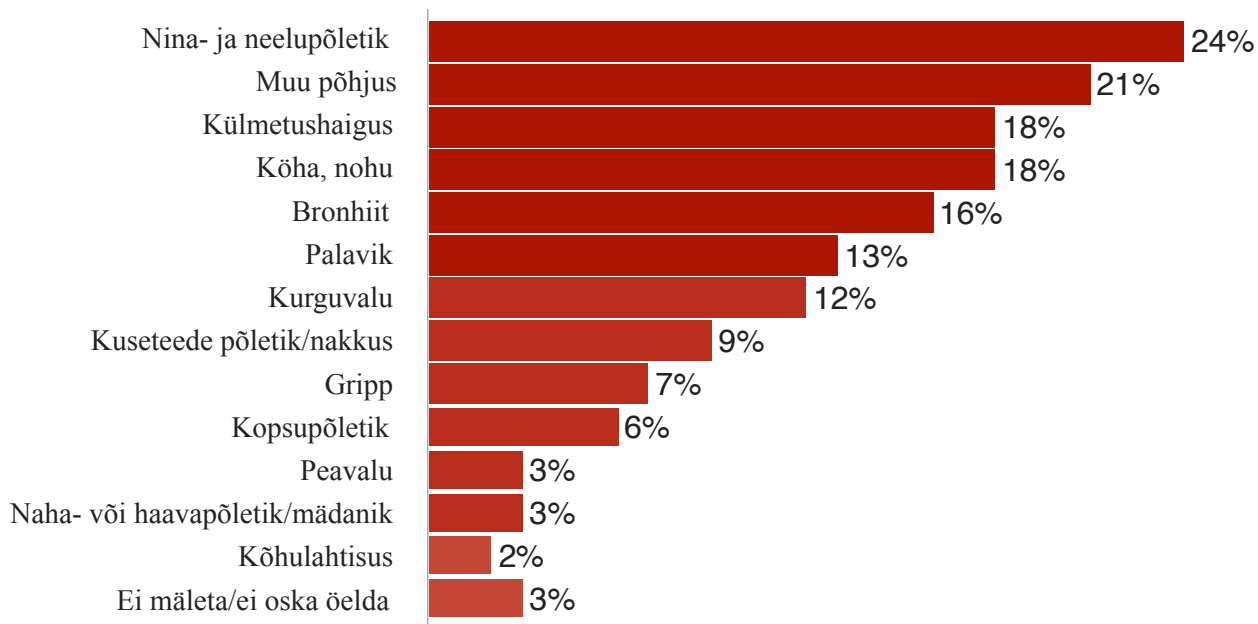
	%
Arsti kirjutatud retsepti alusel	89%
Kasutasin varasemast ravikuurist allesjäänud antibiootikume	3%
Meditsiinitöötaja käest (nt raviasutuses)	2%
Mujalt ilma retseptita	2%
Ostsin mujalt/teisest riigist (Venemaa jm)	2%
Ei mäleta/ei oska öelda	1%
Ostsin internetist	0%

Tabel 3. Viimase 12 kuu jooksul tarvitatud antibiootikumide saamisviisid (N=354)

Kõige enam on viimase aasta jooksul antibiootikume saanud arsti kirjutatud retsepti alusel (89%) (Tabel 3). Samas kümnendik elanikkonnast on saanud antibiootikume ka muul viisil: kasutanud varasemast ravikuurist allesjäänud antibiootikume (3%), saanud neid meditsiinitöötaja käest (2%), teisest riigist (2%) või mõne muu kanali kaudu ilma retseptita (2%). Vastajate seas ei olnud ühtegi inimest, kes oleks ostnud antibiootikume internetist.

Võrreldes teiste sotsiaalsete gruppidega kasutavad arsti kirjutatud retsepti võimalust antibiootikumi saamiseks keskmisest vähem üle 50-aastased (83%), mehed (85%) ja väiksemas linnas või alevikus elavad inimesed (83%). Varasemast ravikuurist allesjäänud ravimeid kasutavad keskmisest enam vanemaealised elanikud (9%), mehed (5%) ja maa-asulas elavad elanikud (5%). Teisest riigist on ostnud antibiootikume teistest keskmisest enam mitte-eestlased (6%).

82% elanikkonnast väidab, et nad pole kunagi saanud antibiootikume ilma arstiga kokku saamata, kuid 11% elanikkonnast on saanud alati antibiootikumi, kui nad on helistanud või andnud arstile e-maili teel teada, et neil on selleks vajadus (köha, nohu, põletik vms). 7% vastajatest valis ka vastusevariandi "muu", põhjendades seda kõige enam sellega, et nad ei ole kunagi küsinud ja/või tarvitanud antibiootikumi.

Joonis 2. Antibiootikumi tarvitamise põhjused (N=354)

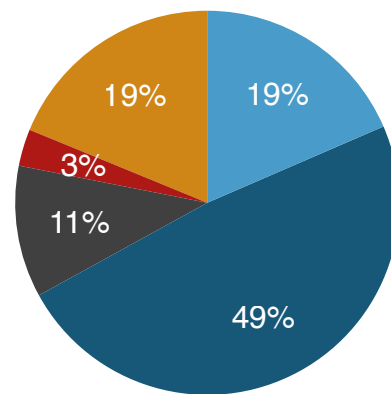
Antibiootikume tarvitatakse kõige enam nina- ja neelupõletiku (24%), külmetushaiguse (18%) ning köha ja nohu (18%) korral (Joonis 2). Muu põhjusena (21%) toodi enim välja hamba- ja igemepõletikku, keskkõrvapõletikku, puukborrelioosi ning operatsioonijärgset ravi.

	%
Järgin alati arsti juhiseid	90%
Lõpetan antibiootikumide võtmise kohe, kui enesetunne paraneb	7%
Kasutan antibiootikume tavaliselt ilma arsti ettekirjutuse ja juhisteta	1%
Muu	1%

Tabel 4. Antibiootikumi tarbimismuster (N=354)

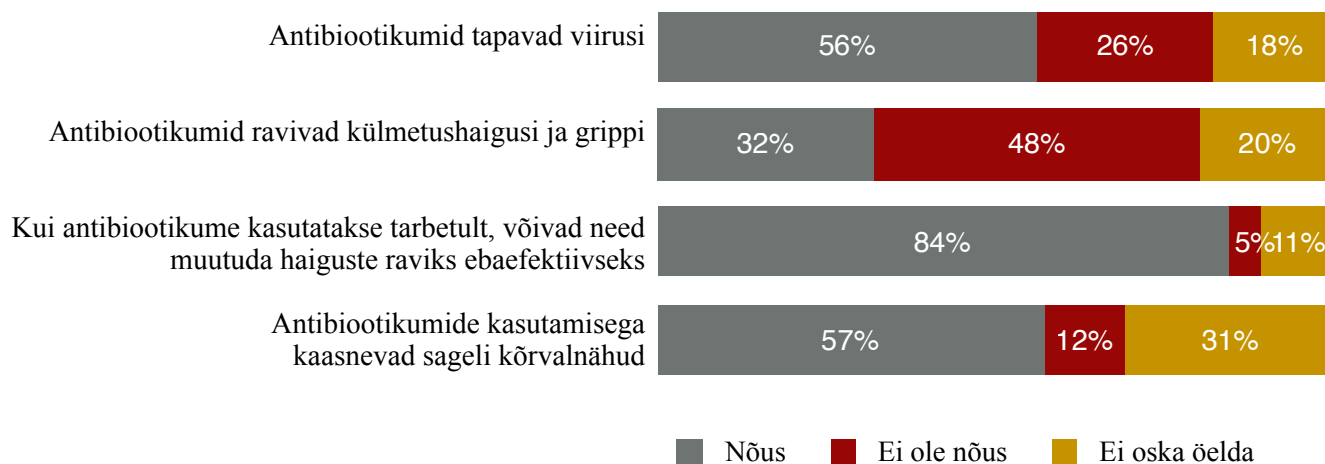
90% antibiootikumi kasutajatest järgib alati arsti juhiseid, kuid 7% on neid, kes lõpetavad antibiootikumide võtmise kohe, kui enesetunne paraneb ning 1% kasutab antibiootikume tavaliselt ilma arsti ettekirjutuse ja juhisteta (Tabel 4). Antibiootikumide tarvitamise lõpetavad enne ettenähtud aega keskmisest enam mitte-eestlased (12%), väiksemas linnas või alevikus elavad inimesed (11%), 35-49-aastased (10%) ning mehed (10%). Antibiootikume kasutavad tavaliselt ilma arsti ettekirjutuseta ja juhisteta keskmisest enam üle 65-aastased inimesed (4%).

68% Eesti elanikkonnast on pigem või täiesti nõus väitega, et igal inimesel on oma roll selles, et antibiootikumid alati toimiksid, 14% elanikkonnast ei ole selle väitega aga pigem või üldse nõus (Joonis 3). Väitega ei nõustu keskmisest enam mitte-eestlased (19%), 35-49-aastased (17%) ning naised (17%). Madalama haridustasemega inimesed oskavad antud küsimuses vähem seisukohta võtta kui kõrgema haridustasemega inimesed.

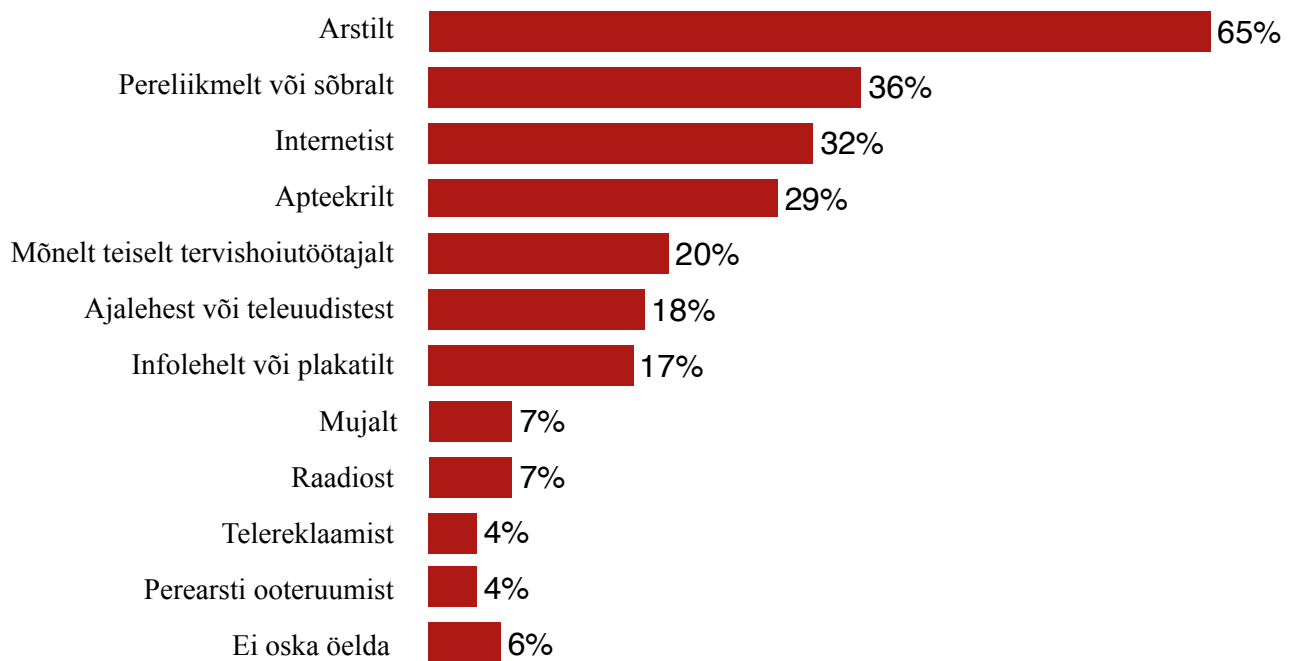
● Nõustun täielikult   ● Pigem nõustun
● Pigem ei nõustu   ● Üldse ei nõustu
● Ei oska öelda

Joonis 3. Nõustumine väitega “Igal inimesel on oma roll selles, et antibiootikumid alati toimiksid.”, (% N=1000)

Joonis 4. Antibiootikumi toimimine, (N=1000).

56% elanikkonnast arvab, et antibiootikumid tapavad viiruseid, kuid 26% on vastupidisel seisukohal (Joonis 4). Ligikaudu kolmandik (32%) elanikkonnast arvab, et antibiootikumid ravivad külmetushaigusi ja grippi, samas pea pooled (48%) ei ole antud väitega nõus. 84% elanikkonnast on seisukohal, et kui antibiootikume kasutatakse tarbetult, võivad need muutuda haiguste raviks ebaefektiivseks ning ainult 5% ei ole selle väitega nõus. Üle poole (57%) elanikkonnast väidab, et antibiootikumide kasutamisega kaasnevad sageli kõrvalnähud, 12% selle väitega samas ei nõustu.

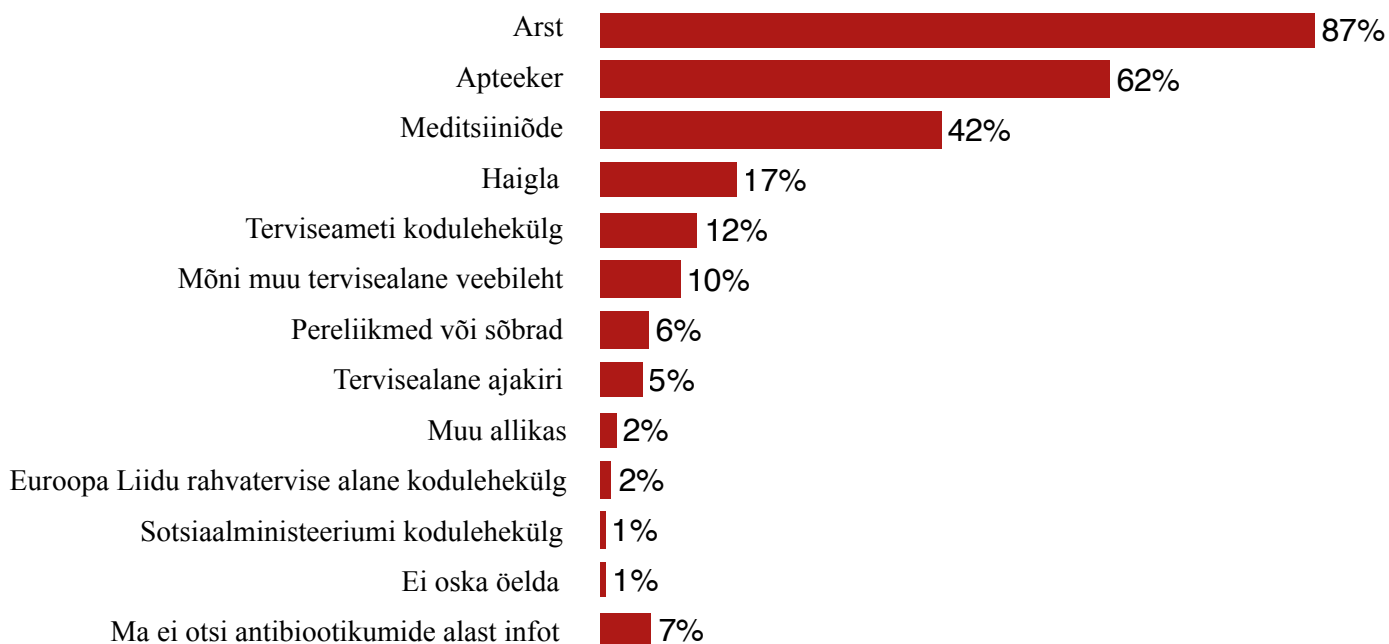

Joonis 5. Infokanal, kust on saadud infot, et antibiootikume ei tohiks võtta, kui selleks pole tegelikku vajadust, (N= 754).

75% elanikkonnast on saanud infot selle kohta, et antibiootikume ei tohiks võtta, kui selleks pole vajadust, näiteks külmetuse või gripi korral. 57% vastajatest, kes olid antibiootikumide tarvitamise kohta infot saanud, väitsid, et see info ei muutnud nende seisukohta antibiootikumide tarbimise osas. Samas nendest, kes peale vastava info saamist oma seisukohta antibiootikumide tarbimise osas muutsid, väitsid 85%, et nad ei võta enam antibiootikume ilma arsti ettekirjutuse ja soovituseta ning 46% respondentidest ütles, et nad ei tarvita enam varasemast alles jäänud või teistelt saadud antibiootikume.

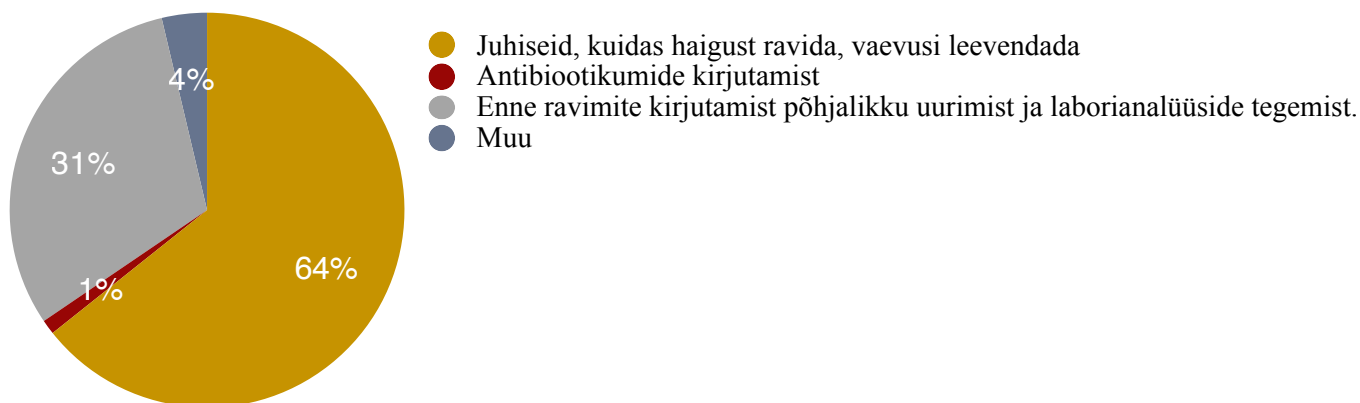
Kõige enam on inimesed saanud infot selle kohta, et antibiootikume ei tohiks võtta, kui selleks pole tegelikku vajadust, arstidelt (65%), pereliikmetelt või sõbralt (36%), internetist (32%) ning apteekrilt (29%) (Joonis 5). Kõige vähem on infot saadud tarbimise kohta raadiost (7%), telereklaamist (4%) või perearsti ooteruumist (4%).

Joonis 6. Usaldusväärsed infoallikad antibiootikumide osas (N=1000)

87% elanikkonna arvates on kõige usaldusväärsemad infokanalid antibiootikumide tarbimise osas arstid (87%), apteekrid (62%) ning meditsiiniõded (42%) (Joonis 6).

Joonis 7. Abi, mida oodatakse arstilt külmetushaiguse või gripi korral (% , N= 1000)

Kui inimesed lähevad arsti juurde külmetushaiguse või gripi tunnustega, siis kõige enam oodatakse arstilt juhiseid, kuidas haigust ravida ning vaevuseid leevendada (64%) (Joonis 7). Ligikaudu komandik (31%) soovib, et enne ravimite kirjutamist uuritakse neid põhjalikult ja tehakse laborianalüüsid. 1% vastajatest eeldab, et neile kirjutatakse külmetushaiguse või gripi sümptomite puhul välja antibiootikumid. 4% vastajatest valis ka vastusevariandi *muu*, tuues enamjaolt välja, et nad ei lähe külmetushaiguse puhul arsti juurde.